№ 104
ხუთშაბათი, 20 მაისი, 1899 წ.

გაზეთი ღირს:

თვე	მან. კ.	თვე	მან. კ.
12	10—	6	6—
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8—	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი—ერთი შაური

„ივერიის“ ტელეფონი № 227

1877—1899

ივერია

№ 104
ხუთშაბათი, 20 მაისი, 1899 წ.

რედაქცია:
ნიკოლოზის ქუჩა, 21.
ტფილისი.
გაზეთის დასაბარებლად
და განცხადებათა დასაბეჭდად
უნდა მიმართონ რედაქციას და წერა-კითხვ.
გამავრც. საზოგადოების კანცელარიას.
ფასი განცხადებისა:
ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზედ
16 კაპ., მეოთხეზედ—8 კაპ.

„ივერიის“ ტელეფონი № 227

გაზეთი „ივერია“ პირველ მაისიდგან წლის დამლევამდე ღირება **7** მან. **25** კაპ.

კვირას, 23 მაისს, ქუთაისის საფირჩხიის ამაღლების ტაძარში გარდახდილი იქნება წლის წირვა და პანაშვიდი მღვდლის

იოსებ პროკოპის ძის ჭირაქაძის

სულის მოსახსენებლად. მეუღლე განსვენებულისა ქვრივი ანნა რომანოზის ასული და მამა განსვენებულისა მღვდელი პროკოპ ჭირაქაძე შვილებითურთ სთხოვენ ნათესავთა და ნაცნობთა მობრძანდნენ და დაესწრნენ წირვას. (1—65—1)

პუშკინის დაბადებიდგან ასის წლის შესრულების დღესასწაულის გამგე კომისია ამით აცხადებს, რომ ტფილისში პუშკინის იუბილეი გარდახდილ იქნება 26 მაისს ამ რიგად: ნაშუადღევის პირველ საათზედ, სამხედრო ტაძრის მოედანზე, გოლოვინის პროსპექტზედ, შეიკრიბებიან საშუალო და დაბალ სასწავლებლების მოსწავლე ვაჟნი და ქალნი თავიანთის უფროსებით და სხვა და სხვა დაწესებულებათა და საზოგადოებათა წარმომადგენელნი, აგრეთვე ის კერძო კაცნიც, რომელთაც სურს მონაწილეობა მიიღონ დღესასწაულში, აქედგან პანაშვიდის შემდეგ, რომელსაც ტაძარში გარდაიხდიან, მოდღესასწაულენი გაემართებიან წინადვე დადგენილის წესით გოლოვინის პროსპექტითა და სასახლის ქუჩით პუშკინის ბაღისაკენ, სადაც პუშკინის ძეგლს გვირგვინებით შეამკობენ. ვისაც ჰსურს მონაწილეობა მიიღოს დღესასწაულში და გვირგვინით შეამკოს ძეგლი, უნდა წერილით ან სიტყვიერად აცნობოს ეს კომისიის თავმჯდომარეს, ან წევრთ, სახელდობრ: ა. მ. კოლიუბიაკინს (იუნკერთა სასწავლებელში).

ვ. ლ. ველიჩკოს („კავკასის“ რედაქციაში).
ე. ნ. გროზდოვს (ახალ არსენალის ქუჩაზედ № 9).
ლ. პ. მასტიცკის (პოლიცმეისტერის კანცელარიაში).
პ. ა. ოპოჩინინს (ლაბორატორიის ქუჩაზედ, სტატკოვსკის სახლი).
ნ. ვ. სტრუვეს, (ბაღის ქუჩაზედ, № 19).
კ. ნ. შულიინს, (ახალი ყორღანოვის ქუჩა, ორნატსკის სახლი).
(3—უ.—1)

შაბათს, 22 მაისს, საზაფხულო „ტფილისის კრუჟოკის“ სადგომში წაიკითხავს საჯაროდ, **დამშეულთა სასარგებლოდ**, ლექციას

ვ. ლ. ველიჩკო

შემდეგის სათაურით:

„ხვედრი პუშკინის პოეზიისა.“

ლექცია დაიწყება საღამოს 8 საათზედ და კითხვა გაგრძელდება არა უმეტეს 1 საათის, ან 1 საათის და 15 წამისა.

ბილეთების სყიდვა: 3 მ., 2 მ., 1 მ. 50 კ., 1 მ. და 50 კ. შეიძლება, დაწესებულს ვადაზედ, გაზეთ „კავკაზის“ სადგომში, აგრეთვე შვეიცარისაგან საზაფხულო „ტფილისის კრუჟოკის“ სადგომში. (3—1)

პირველი კერძო სამკურნალო
ექიმის ნავასარდიანისა
(კუკიაში, ვორონცოვის ძეგლის პირდაპირ)

ავადმყოფთ იღებენ ექიმნი ყოველ დღე, კვირა დღეებს გარდა.

დილაობით:

ბ. ა. ნავასარდიანი, 11—12 საათ. სადოსტაქრო, ვენერიული (სიფილისი) და საშარდეს ავადმყოფობანი.

ყ. მ. ჩიქოვანი. 9—10 საათ. სნეულებანი: თვალისა, შინაგანი და ნერვებისა.

ზ. ი. ბაბანასიანცი—დილის 11—12 ს. ქალთა სენით ავადმყოფებს.

ი. თ. პრიტსევიჩი—12—1 საათ. ყურის, ყელის, ცხვირის და გულის ავადმყოფ.

ა. პ. კარაპეტიანცი. 1—1½ საათ. შინაგანი და ბავშვებისა.

ა. გ. გურკო. 1¼—2¼ ს. შინაგანი და საშარდეს ავადმყოფობის.

საღამოობით:

გ. მ. მახვილაძე.—5—6 საათ. შინაგანი და ბავშვების ავადმყოფ.

ა. ნ. შპაკოვსკი—6—7 საათ. ნერვების (ელექტროტერაპია), ვენერიული და კანის სნეულებ.

ბ. ა. ნავასარდიანი 6½—7 საათ.

ტ. ი. რუდენკო—სამკურნალოში გამოიკვლევს ქიმიურად, მიკროსკოპიულად და ბაქტერიოლოგიურად შარდს, ნახველს, სისხლს, რძეს და სხვ.

რჩევა-დარიგებისა და რეცეპტების დაწერის ფასი ათი შაური; ღარიბთათვის უფასოდ; ფასი კონსილიუმისა და ოპერაციებისათვის—მორიგებით.

დირექტორი სამკურნალოსი დოქტორი მედიცინისა ნავასარდიანი.

Первая частная лѣчебница *Д-ра Навасардiана*.
Тифлисъ, противъ памятн. Воронцову.
(—1—წ.)

მთავრობის განკარგულებანი.

დანიშნულ იქმნა გორის მომრიგებელ სასამართლოს მდივნის თანაშემწე, გუბერნსკი სეკრეტარი კანდელაკი გორის მომრიგებელ სასამართლოს მდივნად.

◆

ახალი ამბავი

⁂ ამიერ-კავკასიის რკინის გზის სამმართველოს ამბავი მოუვიდა, რომ 24 მაისს ამიერ-კავკასიის რკინის გზით მობრძანდება ტფილისში კავკასიის მთავარ-მართებელი გენ.-ად. თავ. გ. ს. გოლიცინი.

⁂ დღეს, 20 მაისს, დანიშნულია ქალაქის საბჭოს კრება. ამ კრებაზედ განხილული იქმნება ქალაქის ამ მდგომარე 1899 წლის ხარჯთ აღრიცხვა.

⁂ ქალაქის გამგეობის დადგენილებით ამ გამგეობის კანცელარიაში 20 მაისიდგან მუშაობა დილის 9 საათიდგან დაიწყობა და გასტანს ნაშუადღევის 2 საათამდე.

⁂ მიწად-მოქმედებისა და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროს განზრახვა აქვს დააარსოს ამიერ-კავკასიის მომავალს შემოდგომაზედ რამდენიმე ახალი სამეურნეო სკოლა.

⁂ უმაღლესის ბრძანებით, მიმდინარე წლისათვის ქუთაისის გუბერნიაში უძრავს ქონებაზედ ქალაქებსა და დაბებში დანიშნულია სახელმწიფო გარდასახადი 63 ათასი მან. ეს ფული ქუთაისის საგუბერნიო მთავრობას გაუნაწილებია ამ გვარად: ბათუმზედ გაუწერია 32166 მან., ქუთაისზედ—15,600 მან., ფოთზედ—4,400 მან.—ოზურგეთზედ—1070 მან., სოხუმზედ—6981 მან., ართვინზედ—1961 მან., რედუტ-კალეზედ—125 მან. და ზუგდიდზედ—697 მან.

⁂ ტფილისის მაზრის მკურნალი ბ. სულხანიშვილი სამსახურს თურმე თავს ანებებს ავადმყოფობისა გამო.

⁂ რუსეთის საიმპერატორო საბაღოსნო საზოგადოების კავკასიის განყოფილებას ნება-რთვა მიეცა გამართოს მეაბრეშუმეობის გამოფენები დ. ხონსა, დ. ძველ-სენაკსა და ქ. სოხუმში. მეაბრეშუმეობის გამოფენასთან ერთად გაიმართება მებოსტნეობისა და ყვავილების გამოფენაც.

⁂ ბორჩალოს მაზრის მრავალ სასოფლო საზოგადოებას განაჩენი დაუდგენია სთხოვონ მთავრობას ნორმალურ სკოლების დაარსება მათს სოფელში.

⁂ ქუთაისის სამხედრო გუბერნატორის შუამდგომლობის თანახმად სოფ. კულაშის ბაზრობის ვადა გადატანილ იქმნა 20 მაისიდგან 20 ივნისზედ.

⁂ საქმე თავ. შიხი ტუსიშვილისა და სხვებისა, რომელთაც ჰბრალდებათ გაბაშვილის მოკვლა, დანიშნულია განსახილველად 12 ივნისს ტფილისის სამოსამართლო პალატაში, სადაც ეს საქმე გადატანილ იქმნა ბრალმდებელისა და ბრალდებულთა განსაჩივრების გამო.

⁂ გორისა და ცხინვალის გზაზედ, სოფ. კარალეთში, მდ. ჩარე-

ფელეტონი

სასურველია თუ არა საღმრთო-საეკლესიო წიგნების მხედრულის ანბანით დაბეჭდვა.

გაზ. „მწყემსის“ წარსულ წლის მე-22 №-ში დასტამბული იყო „ღია წერილი“, რომლითაც გვეუწყა, რომ სინოდის კანტორას განუზრახავს საეკლესიო წიგნების გამოცემა ქართულს ენაზედ და ამისათვის საჭირო თანხაც უკვე გადაუდვიაო. ამ კანტორის ამ დადგენილებას გამოუწვევია ის კითხვა, რომელიც „ღია წერილის“ ავტორს სამართლიანად ჰსურს გამოირკვეს ჟურნალ-გაზეთების საშუალებით. ეს კითხვა შეეხება იმას, თუ რა რიგად უნდა აღიბეჭდოს საღმრთო-საეკლესიო წიგნები, რომელ ანბანს უნდა მიეცეს ამ შემთხვევაში უპირატესობა, ხუცურს თუ მხედრულს? სამწუხაროდ, ამდენი ხანი გავიდა და ამ საინტერესო კითხვის შესახებ გაზ. „მწყემსის“ გარდა არც ერთმა ჩვენმა ჟურნალ-გაზეთობამ არ ამოიღო ხმა.

ამ წერილში ჩვენ არა გვაქვს განზრახვა განვიხილოთ ეს საგანი დაწვრილებით და ყოველ მხრივ, რადგანაც, უეჭველია, ამას ჩვენზედ უფრო დაკვირვებულნი, უფრო გამოცდილნი და ცოდნით შეიარაღებულნი მიაქცევენ ყურადღებას. ჩვენი განზრახვა მხოლოდ ის არის, რომ მოვაგონოთ ამ პატივცემულ კაცთ, არ დასტოვონ ეს კითხვა უყურადღებოდ. ის კითხვები, რომლებიც აღნიშნულია ბ-ნ ნადიკვრელის მიერ, ჰმოწმობს, რომ იგი უპირატესობას აძლევს ამ შემთხვევაში მხედრულ ანბანს და, ჩვენის აზრით, მართალიც არის. რასაკვირველია იკითხავთ, რით უნდა იყოს სასარგებლო ამნაირ ცვლილების შემოღება საღმრთო-საეკლესიო წიგნების ბეჭდვაში? ამის საპასუხოდ ყველაზე უპირველეს მივაქცევთ მკითხველის ყურადღებას ჩვენის მოზარდ თაობის სწავლა-განათლების საქმეს, მის ბედიღბალს. აქ ჩვენ გვაქვს სახეში მხოლოდ პირველ-დაწყებითი და განსაკუთრებით საეკლესიო-სამრევლო სკოლა. როგორც ვიცით, სამრევლო სკოლებში ქართულ ენას აქვს დათმობილი ადგილი, მაგრამ იმდენი დრო-კი არა, რამდენიც საჭიროა რომელისამე ენის რიგიანად შესასწავლად. ამის მიზეზი, რასაკვირველია, სხვათა შორის, ისიც არის, რომ ქართულ ენასთან ჩვენს სკოლებში აუცილებლად რიგიანად უნდა ისწავლებოდეს სახელმწიფო ენაც, რომელიც ჩვენის მოზარდ თაობისათვის აუცილებელ საჭიროებას შეადგენს. რასაკვირველია, უცხო ენის შესწავლა ბავშვებისაგან მოითხოვს დიდ შრომას, ბევრს დროს, რომლის დაკმაყოფილების შემდეგ ქართულ ენისათვის მასწავლებელს რჩება ცოტა თავისუფალი დრო. მართალია 1885 წელს სინოდისაგან დამტკიცებულის პროგრამით ქართულ ენას ჩვენს სამრევლო სკოლებში დათმობილი აქვს პირველ წლის პირველი ნახევარი, მაგრამ ამ წლისვე მეორე ნახევრიდგან სამრევლო სკოლის მოსწავლენი უნდა გადვიდნენ რუსულ ანბანზე. ამის შემდეგ-კი ქართულ ენის შესწავლას თან-და თან უმცირდება დრო. სამრევლო სკოლის დანიშნულებას-კი, როგორც ვიცით, შეადგენს გაავრცელოს ხალხში ზნეობრივი და სარწმუნოებრივი სწავლა, შეაყვაროს მოზარდ თაობას ეკკლესია და ღვთის მსახურება. ამ აზრის მისაღწევად ამ სკოლების გამგეთ და მასწავლებელთ პროგრამმით დავალებული აქვთ, რომ გაწვრთნან მოსწავლენი საეკლესიო წიგნების კითხვაში იმდენად, რომ შეეძლოთ საღმრთო მსახურების დროს იღებდნენ მონაწილეობას კითხვა-გალობით. ახლა წარმოვიდგინოთ, რამდენად აფერხებს ქართულის ენის შესწავლას ჩვენს სკოლებში ორ ნაირის ანბანის ხმარება. ისედაც ის მცირე დრო, რომელიც ეთმობა ქართულს ენას ჩვენს სკოლებში, განაწილებული უნდა იქმნას ორად, უნდა შეასწავლონ მოსწავლეთ როგორც ლიტერატურული მხედრული ანბანი, ისე საეკკლესიო, ეგრედ წოდებული „ხუცურიც“. ნუთუ შესაძლებელია პირველ წლის პირველ ნახევარში შეასწავლოს მასწავლებელმა ორივე ანბანი იმდენად, რომ მოსწავლეთ შეეძლოთ რიგიანი კითხვა როგორც ხუცურისა, ისე მხედრულისა? ნუ თუ უკეთესი არ იქმნება, არსებობდეს საეკკლესიო, წიგნებისათვის ის ანბანი, რომელსაც ვხმარობთ თანამედროვე ლიტერატურაში? რამდენად გაადვილდება ეს ჩვენს სკოლებში სწავლების საქმე?

რასაკვირველია, გვიპასუხებენ, რომ ჩვენის წარსულის ისტორიის შესასწავლად აუცილებელ საჭიროებას შეადგენს ხუცურის ცოდნაო და შეიძლება ჩვენი აზრი მომაკვდინებელ ცოდვადაც ჩაგვითვალონ. არც ჩვენა ვართ ამის წინააღმდეგი, ჩვენც აუცილებელ საჭიროებად მიგვაჩნია წარსულის ისტორიის შესწავლა, მაგრამ ეს ხომ არ გვაძლევს იმის საბუთს, რომ აუცილებელ საჭიროებად ჩავთვალოთ ხუცურის სწავლება პირველ დაწყებითს სკოლებში და ან უთუოდ საჭირო იყოს საეკკლე-

ბულზედ განზრახვა აქვთ გააკეთონ ხის ხიდი, რისთვისაც უნდა გადაიდოს 1,500 მან.

⁂ ამიერ-კავკასიის რკინის გზის სამმართველომ ფული გადასდო საქვეითო ხიდის ასაშენებლად ყაზარმების მახლობლად ბაქოს და ყარსის რკინის გზის ლიანდაგზედ, რადგან ამ ადგილას მრავალი ხალხი გადადის ქალაქიდგან სასაფლაოსკენ რკინის გზის ლიანდაგზედ.

⁂ 26 მაისს ოზურგეთში მოხდება გურიის სავაჭრო ამხანაგობის „შუამავლის" წლიური კრება. განხილულ იქმნება შემდეგი საგნები: 1898 წლის ანგარიში, ორი წევრის—მდივნისა და ხაზინადრის არჩევანები, ახალი დებულების მიღება, თანახმად ნორმალურ წესდებისა, მმართველისათვის ნების მიცემა აიღოს სესხი და 1899 წლის ხარჯთაღრიცხვის განხილვა.

⁂ წყლის განსაცდელისაგან დამცველ საზოგადოების ტფილისის განყოფილებას მოუწონებია და წარუდგენია დასამტკიცებლად, სადაც ჯერ არს, საზოგადო საბანაოს გეგმის პროექტი. განზრახვა აქვთ მოაწყონ ეს საბანაო ვერის ხიდის ზემოდ იმ აზრით, რომ მსურველთ ცურვა ასწავლონ.

⁂ 18 მაისს კავკასიის სამკურნალო ნაწილის მმართველმა სმირნოვმა, ქალაქის სამკურნალო-სასანიტარო ინსპექტორ მკურნალ სტეფანოვთან ერთად, დაათვალიერა ქალაქის უმთავრესი სამკურნალო, მისი განყოფილებანი კუკიასა და ავლაბარში, სადეზინფექციო სადგური, ქალაქის საქიმიო ლაბორატორია, სულით ავადმყოფთა თავშესაფარი და ქალაქის სხვა სამკურნალო-სასანიტარო დაწესებულებანი. ბ-ნმა სმირნოვმა ყველა ამ დაწესებულებებში სრული წესიერება ნახა.

⁂ ახალციხიდგან იუწყებიან, რომ ადგილობრივს ქალაქის გამგეობას დაუდგენია მონაწილეობა მიიღოს პუშკინის დღესასწაულში 26 მაისს. ამ აზრით, სხვათა შორის, „საჭიროდ უცვნია: 1) აღძრას შუამდგომლობა იმის შესახებ, რომ ეწოდოს პუშკინის სახელი ახალციხის ქალაქის საავადმყოფოს და საჯარო სამკითხველოს, 2) შესდგეს კომისია, რომელსაც უნდა მიენდოს შემოწირულებათა მოგროვება საავადმყოფოს და სამკითხველოსთვის შენობის ასაგებად და სხ.

⁂ ჩვენის ისტორიის მოყვარეთ უნდა ვახაროთ, რომ შესანიშნავი და დღემდის სახელით ოდენ ცნობილი წიგნი—„ნებროთიანი" აპოკრიფი ყოფილა. სპარსულად რქმევია „ფეტ" და ბერძნულად „აპუკურუფა", ე. ი. აპოკრიფი. სამღვდელოებას განუდევნია ეს წიგნი. მისს შესახებ ცნობა დაიბეჭდება მ. ჯანაშვილის წერილში „განქიქება და განმარცვლა". 1042 წელს გადაწერილს წიგნში აღმოჩნდა აგრეთვე ისტორია იმპერატორის ირაკლის გალაშქრებისა სპარსეთს 622—629 წლებში და მასშივე კონსტანტინეპოლის გარემოცვა „სკვითთაგან, რომელ არიან რუსნი".

⁂ გუშინ წინ, 18 მაისს, კავკასიის საიმპერატორო სამეურნეო საზოგადოებას კრება ჰქონდა. ამ კრებაზედ არჩეულ იქმნენ საზოგადოების საბჭოს ერთი წევრი, ტფილისის საბაღოსნო სკოლის გამგე, კავკასიის საფილოქსერო კომიტეტის სამი წევრი (ეს წევრები სამეურნეო საზოგადოების წარმომადგენლებად არიან საფილოქსერო კომიტეტში) და სარედაქციო კომისიის წევრები (5 კაცი). საბჭოს წევრად დასახელებულ და კენჭის ყრით ერთხმად არჩეულ იქმნა კავკასიის მთავარ-მართებლის საბჭოს წევრი ბ-ნი სულთან-კრიმგირეი. შემდეგ კენჭის ყრითავე საბაღოსნო სკოლის გამგედ არჩეულ იქმნა პრიტულენკო. სკოლის მზრუნველმა ორი კანდიდატი დაასახელა ამ თანამდებობაზედ: პრიტულენკო და ლანსკოი. კენჭი ორივეს უყარეს, პირველს ამოუვიდა 18 თეთრი და 9 შავი, მეორეს—12 თეთრი და 15 შავი. საფილოქსერო კომიტეტის წევრის თანამდებობაზედ დასახელებულ იქმნა ოთხი კაცი: თავ. დ. ზ. ბარათაშვილი (18 თეთრი და 3 შავი), თავ. ს. ვახვახიშვილი (18—4), ა. ნატროშვილი (14—6) და დანდუროვი (11—14). არჩეულ იქმნა პირველი სამი. სარედაქციო კომისიის წევრის თანამდებობაზედ ყუთი დაუდგეს შვიდ კაცს: ა. ნატროშვილს (14 თეთრი და 8 შავი), როტინიანცს (14—8), პანტიუხოვს (14—8), პ. იაკიმოვს (14—9), ვართანიანცს (13—9), დანდუროვს (13—9), საიკოვს 12—11). პირველი ხუთი კომისიის წევრებად იქმნენ არჩეული, დანარჩენი ორი—დანდუროვი და საიკოვი,—კანდიდატებად.

⁂ როგორც ისმის, განზრახვა აქვთ გზატკეცილი გაიყვანონ თეთრწყაროდგან ყარსის რკინის გზის სადგ. ჯანდარამდე.

⁂ როგორც „ტფ. ფ."ს აუწყებენ, აბასთუმნიდგან 8 ვერსის მანძილზედ ცეცხლი წაეკიდა სახაზინო ტყეებს; ცეცხლი დიდ მანძილს მოედო თურმე. ცეცხლის საქრობად მიუწვევიათ ახლო-მახლო მცხოვრებნი, რომელთათვის ჯარიც მიუშველებიათ.

⁂ გუშინ, 19 მაისს, ქალაქის გამგეობამ განიხილა გამგეობის წევრის თავ. ა. ა. არღუთინსკისა და სავაჭრო პოლიციის უფროსს ზედამხედველის ა. ჯაბადარის საჩივარი. არღუთინსკი და ჯაბადარი უჩიოდნენ სავაჭრო პოლიციის ზოგიერთ აგენტს, რომელნიც არ ასრულებდნენ თურმე იმათ ბრძანებას ცხენის გარდასახადის მოკრეფის შესახებ. გამგეობამ დაადგინა, საყვედური გამოუცხადოს აგენტებს.

⁂ ტფილისში სამსახურის გამო ჩამოვიდნენ პეტერბურგიდგან ფინანსთა სამინისტროს წევრი ტაინ. სოვ. ნ. პ. ზაგუბინი, სამთო ინჟენერი დ. ს. ს. დევი, მიწად-მოქმედების დეპარტამენტის განყოფილების უფროსი თავ. ვ. ი. მასალსკი და ვაჭრობისა და მანუფაქტურის დეპარტამენტის ინსპექტორი პ. მ. სოლოდილოვი.

⁂ 18 მაისს ვერის ხიდთან მტკვარზედ ორს მეტივეს ტივი მოჰქონდათ. ტივი დაეჯახა ხიდის ბოძს და ამის გამო ერთი მეტივეთაგანი წყალში გადავარდა, ტივი-კი ისევ თავისს გზას გაუდგა. წყალში ჩავარდნილი მეტივე იყო სოფ. ქობის-ხევის მცხოვრები თედო ზეხაშვილი, დიდხანს ებრძოლა ტალღებს და ბოლოს ნელ-ნელა ჩასძირა. მაგრამ ამ დროს მიეშველა ორი ჯარის-კაცი და სიკვდილს გადაარჩინეს.

წერილი ქუთაისიდგან

16 მაისი.

რადგან ქუთაისის სათავად-აზნაურო ბანკის ზედამხედველმა კომიტეტმა ნებით, თუ უნებურად გამოსტოვა წარმომადგენელთა კრების განსახილველ საგანთა შორის რამდენიმე საგანი, რომელთაც არსებითი მნიშვნელობა აქვთ საზოგადოებისათვის, ამიტომ ასამდის მსესხებელს შეაქვს ბანკის გამგეობაში შემდეგი წინადადება და ითხოვს: 1, რომ განსახილველ საგანთა შორის უეჭველად მოხსენდეს წარმომადგენელთა კრებას სამინისტროს მიერ გამოგზავნილის რევიზორის ანგარიშიდგან ამოწერილობა და ამ ამოწერილობას დაერთოს გამგეობის განმარტება, 2, დაწვრილებით მოხსენდეს წარმომადგენელთა კრებას, თუ რა მდგომარეობაშია ის მამულები, რომელიც ბანკს დარჩა სხვა-და-სხვა დროს და რომელთა შორის ზოგი ბანკის სრული საკუთრებაა და ზოგი სხვა და სხვა მიზეზებისა გამო ჯერ არ დაუმტკიცებია ბანკს თავისის საკუთრებად,—თანახმად იმ ინსტრუქციისა, რომელიც დამტკიცებულია 1888 წელს საზოგადო კრების მიერ; მოხსენდეს კრებას, თუ რამდენი ზარალი მოსვლია ბანკს საზოგადოდ ყველა ამ მამულებისაგან და თვითოეულისაგან ცალკე; გააგებინოს გამგეობამ წარმომადგენელთ შინაარსი იმ მიწერ-მოწერისა, რომელიც არსებობს ამ საგნის შესახებ განსაკუთრებულ საკრედიტო კანცელარიასა და გამგეობას შორის;

3, მოხსენდეს წარმომადგენელთა კრებას, თუ რა მოიმოქმედა ზედამხედველმა კომიტეტმა და გამგეობამ ბანკის საზოგადო კრების იმ გარდაწყვეტილების განსახორციელებლად, რომელიც მოხდა 21 მაისს 1891 წელს და რომლის ძალით გამგეობას უნდა ეთხოვა ფინანსთა მინისტრისათვის, რომ მას მიეცა ნება ჩვენის ბანკისათვის 6% სესხის კონვერსიისა 5%-დ;

4, წარმოედგინოს კრებას, სხვათა შორის, მიმოხილვა გამგეობის მოქმედებისა, თუ როგორ შეასრულა მთელმა გამგეობამ ერთად და თვითოეულმა წევრმა ცალკე კანონიერი გარდაწყვეტილებანი საზოგადო კრებისა და ზედამხედველის კომიტეტისა.

თუ რაიმე მიზეზისა გამო ზემოხსენებული ჩვენი წინადადება მთლიანად, ან რომელიმე მისი ნაწილი გამგეობის მიერ არ იქნება მიღებული და დაკმაყოფილებული, იმ შემთხვევაში ჩვენ, ბანკის წესდების 9 §-ის ძალით, ვითხოვთ ეს ჩვენი წინადადება და ამასთან ერთად გამგეობისა და ზედამხედველის კომიტეტის განმარტება ამ საგნის შესახებ მოხსენდეს განსახილველად წარმომადგენელთა კრებასაო.

როგორც მკითხველი ჰხედავს, გამგეობა და ზედამხედველი კომიტეტი თითქო ხელს აფარებენ ყოვლად ტანჯულ ბანკის უმთავრესს იარებს და სცდილობენ საზოგადოებას არ დაანახვონ იგი. ხოლო საზოგადოებას კი სწორედ ამ იარებისაკენ აქვს მიქცეული თავისი ყურადღება. იმედი გვაქვს, რომ კრება წარმომადგენელთა ამ შემთხვევაში არ მოერიდება არავითარს დაბრკოლებას და ყოველს ღონისძიებას იხმარს, ბანკის უნუგეშო მდგომარეობას შუქი მოჰფინოს და საზოგადოება დაამშვიდოს. შხამით სავსე იარებს ძონძების დაფარება კი არ უნდა, არამედ მახვილი ნესტარი, რომელიც ღრმად გაუვლის იარას და მოაცილებს სხეულს იმ შხამს, რომლის ძალითაც შესაძლებელია ეს სხეული მკვდრად იქცეს.

◆

ორიოდე სიტყვა ოდესსელ ქართველ მუშების შესახებ.

(წერილი ოდესიდგან)

ბათუმიდგან მოკიდებული ოდესამდის შავის ზღვის ნაპირებზედ მდებარე ქალაქებში მოდებულია ქართველი მუშა ხალხი. მომეტებული ნაწილი ამ მუშებისა სცხოვრობს ნოვოროსიისსა, კერჩსა, სევასტოპოლსა და ოდესსაში. ოცი წელიწადია მას აქეთ, რაც ოდესსაში ქართველი მუშებია. მათი რიცხვი ყოველ წელს იზრდება, ასე რომ დღეს ოთხასამდე მუშა იქნება ოდესსაში.

ძველი ოდესელი მუშები დღეს გულის ტკენით იხსენიებენ წინანდელ დროს, როდესაც ფულის შოვნა აქ ადვილი იყო პურის მუშაობაზედ. მოგეხსენებათ, რომ რუსეთის პურით საზრდოობს თითქმის მთელი ევროპა, ხოლო ოდესსა უმთავრესი ადგილია რუსეთში, საიდგანაც პური გააქვთ საზღვარ-გარედ. აქ დღეში რამდენიმე ხომალდი იტვირთება ხორბლით და იგზავნება სხვა-და-სხვა სახელმწიფოში.

სიო წიგნების ხუცურის ანბანით დაბეჭდვა. ხუცურის ანბანის ცოდნა საჭიროა, მაგრამ ეს ხომ იმას არ მოითხოვს, რომ ამას ვანაცვალოთ მოზარდ თაობის განათლების ინტერესები? აგრეთვე საჭიროა ჩვენის ისტორიულ ძეგლების შესწავლა, მაგრამ ეს ხომ სპეციალისტების საქმეა და სპეციალიზაციას ხომ ვერ დავუსახავთ ჩვენის მოზარდ თაობის განათლების საგნად; მარტო ეს ხომ არ უნდა ჰქონდეს აზრად მის აღზრდა-განვითარებას? ეს ხომ ვიწრო სპეციალიზაცია იქნება და პირველ-დაწყებით სკოლების დანიშნულებას არას დროს არ შეადგენს.

საგანი განათლებისა უნდა იყოს: აღზარდოს ახალი თაობა თანამედროვე ცხოვრების მოთხოვნილების დაგვარად. მეტადრე პირველ-დაწყებითი სკოლამ თავის საგნად უნდა დაისახოს მოზარდ თაობის გონებრივ და ზნეობრივ განვითარების საქმე. როდესაც კაცი განვითარდება და თავის თავს მისცემს საჭირო გონებრივ საზრდოს, მაშინ ის თვითონ აირჩევს თავისთვის სპეციალ საგანს. გვეტყვიან, ხუცური არ ეცოდინება და ეს შეუძლის ხელსაო, მაგრამ ეს ხომ უსამართლო ჩივილი იქნება, რადგანაც მას, პატივცემულ გაზ. „მწყემსის" სამართლიან სიტყვით, „მხედრულის მცოდნე რამდენიმე საათში სწავლობს", მხოლოდ ერთი დღეა საჭირო, რომ თავისუფლად შეისწავლოს კაცმა ხუცურის კითხვა. მაგრამ ახლა ვიკითხოთ, ბავშვებისათვის რამდენად ადვილია ხუცურის შესწავლა? რამდენად ხელს შეუშლის ბავშვის გონების განვითარებას ერთსა და იმავე დროს სამის, ან ოთხის სხვა-და-სხვა ანბანის შესწავლა? *) აიტანს თუ არა ყმაწვილის ჩვილი გონება და ან რამდენად ადვილად აიტანს ამ ძნელს შრომას, ამის გამოკვლევა, რასაკვირველია, ჩვენზედ უფრო გამოცდილებს და სწავლების საქმეში დახელოვნებულთ მივანდოთ. ის აზრი, ვითომ ხუცურსა და მხედრულს ანბანებში თითქმის არავითარი განსხვავება არ იყოს, ჩვენ ცოტა გაზვიადებულად მიგვაჩნია. ამას დიდი დამტკიცება არ უნდა, ვისაც სურს, შეუძლიან შეადაროს ეს ორი ანბანი, თუ ერთ ასოს მაინც ჰნახავს იმნაირად დამსგავსებულს, რომ პირველ დაწყებით სკოლის მოსწავლეს შეეძლოს შენიშნოს ეს მსგავსება.

შეიძლება იფიქროს ვინმემ, რომ ეს აზრი გაზვიადებულია, რომ სამის წლის ვადა, რომელიც დადებულია სამრევლო სკოლაში მოსწავლისათვის საკმარისია, რომ მან შეისწავლოს როგორც სამშობლო, აგრეთვე სახელმწიფო უცხო ენაც. ვინც დაკვირვებულია ჩვენს ცხოვრებას, იმას ეს აზრი გაზვიადებულად არ ეჩვენება. ავიღოთ, მაგალითად, სასულიერო სემინარიაში სწავლა-დამთავრებულები,—საუკეთესო კანდიდატნი მღვდელობისა. ისინი არამც თუ პირველ-დაწყებით სკოლაში, არამედ სემინარიაშიც ატრიალებენ ხელში ხუცურად დაბეჭდილ ჟამნებს, მაგრამ რას ვხედავთ? ხშირად შეხვდებით ისეთებს, რომლებმაც საეკლესიო წიგნების კითხვას მღვდლობის ხარისხის მიღების შემდეგ უნდა მიჰყონ ხელი, ხუცური უნდა ისწავლონ. მაგალითების მოყვანა საჭირო არ უნდა იყოს, რადგანაც ეს ყველასათვის ცხადია. ამას ბევრი სემინარიაში ნასწავლი მღვდელი დაგვემოწმება. რისგანა ხდება ეს? თუ იმისაგან, რომ ისინი არ ადევნებდნენ ლიტერატურას თვალ-ყურს, არა სცდილობდნენ შეესწავლათ ქართული ენა და მისი ლიტერატურა? სრულიადაც არა, ამას ვერ დავსწამებთ სემინარიელებს. ყველა სემინარიელი სცდილობს შეისწავლოს ქართული ლიტერატურა, ბევრიც გამოდის სალიტერატურო ასპარეზზედ, მაგრამ უმეტესობამ-კი ხუცურის კითხვა რიგიანად არ იცის. რომ შემოღებული იქმნას ხუცურის მაგივრად მხედრული ანბანი საეკლესიო წიგნებისათვის, ამ სამწუხარო მოვლენას არ ექნება ადგილი ჩვენში. მაშინ ქართულის ლიტერატურისა და ენის შესწავლის მსურველი სიხარულით მიჰმართავდა ამ წიგნების შესწავლასაც, რადგანაც საეკლესიო წიგნები საუკეთესო წყაროა ქართულის სიტყვიერებისა და ენის შესასწავლად.

ამ სამწუხარო მოვლენას რა მოსდევს? ის რომ ჩვენის სამღვდელოების უმეტესობა არ არის მომზადებული თავისი დანიშნულება პირნათლად აასრულოს. მუდამ ემჩნევა, რომ საღმრთო წიგნების ცოდნის მხრივ ჰკოჭლობს. თუ სემინარიელმა მოინდომა სწავლა-მოძღვრების თქმა, უმეტეს შემთხვევაში ვერ ახერხებს თავისის ნათქვამის დასასაბუთებლად თავისუფლად ისარგებლოს საღმრთო წერილით; იქიდგან ამოღებულის აზრებით დაასაბუთოს თვისი ნათქვამი. ხშირად ქართულის წირვა-

---

*) აქ სახეში გვაქვს მხედრულისა, ხუცურისა და რუსულის გარდა სლავიანურიც, რომელიც ისწავლება ზოგიერთ სამრევლო სკოლებში.

ვიდრე ელექტრონს შემოიღებდნენ, გემზე პურის გადასაზიდად მუშებს ქირაობდნენ და აძლევდნენ კარგა დიდ ქირას. დღეში თითოეული მუშა თუმანზედ მეტს ჰშოულობდა. ეხლა კი, რაც უნდა მარჯვედ იმუშაოს, სამს მანეთზედ მეტს ვერ აიღებს დღეში.

ელექტრონის შემოღების შემდეგ მრავალ მუშას მოუსპო ლუკმა პური, რადგან ეხლა ხორბალი ვაგონებით მიაქვთ და ამის გამო სამუშაო შემცირდა მუშათათვის. მოთხოვნილება მუშა ხელისა მცირეა, ხოლო მუშა ხელი მრავალი.

რომ ჰკითხოთ ძველს მუშებს, რას უშვრებოდით იმდენ ფულს, რომელსაც წინად იღებდით, სად წაიღეთ, ან როგორ გამოიყენეთო, გიპასუხებენ: რას ვუშვრებოდით და ვჭამდითო. ერთ კვირას გამუდმებით ვიმუშავებდით, ოთხხუთ თუმანს ხელში მოვიგდებდით და, აბა, გული მოგვისვენებს, ვიდრე ამ ფულს მალად არ გავფლანგავდითო! შევიყრებოდით ძმა-ბიჭები, წავიდოდით სასტუმროებში ან სარდაფებში, მოვიკითხავდით დუქნობით კახურ ღვინოს, ლუდს, არაყს და რომ გენახათ ჩვენი ლხინი, იტყოდით ჩვენზე, ეს კ'ცები სწორედ მილიონების პატრონები უნდა იყვნენო. დღე და ღამ განუწყვეტლივ ასე ვქეიფობდით, ვიდრე ფული არ შემოგველეოდა. მაშინ კი ვიკადრებდით სუფრიდგან ადგომას; ზოგს პურის ფულიც არ გაგვყვებოდა ხოლმე შინ.

ამ გვარად, იმის მაგივრად, რომ მარჯვე შემთხვევით ესარგებლნათ ქართველ მუშებს, შეენახათ თავიანთ შემოსავლიდგან ფული და დაწინაურებულიყვნენ ნივთიერად, ისე როგორც ეს ებრაელმა მუშებმა ჰქნეს, რომელთაც დღეს ჩინებული საწვრილმანო დუქნები გაჰმართეს,—ამის მაგივრად ქართველმა მუშებმა აუარებელი ფულიც უანგარიშოდ გაფლანგეს და ზნეობითაც დაეცნენ.

ძველ მუშების ზნეობრივ გათახსირებას იმდენად არ ვიდარდებდით, რომ ამ გაუბატონებს სოფლებიდგან ახლად მოსული უმანკო მუშებიც არ გაერყვნათ, რომელნიც დღეს ოდესსაში ხშირად სჩადიან სხვა-და-სხვა გვარს გულის ამღვრევს საქციელს, მაგალითად: ქურდობას, რისთვისაც ხშირად ციხეში ამოჰყოფენ ხოლმე თავს, ლოთობას, რამაც ფუქსავატად ჰფლანგავენ ტანჯვით მონაგარს; მრუშობას, რის გამოც ბევრია დასნეულებული სხვა და სხვა გადამდებ სენით, და სხ. როცა ამგვარ მუშას ოდესაში ყოფნა მოსწყინდება, ჩაჯდება გემში, მიიმალება სადმე კუნჭულში და, როცა, მოიხსნება გემი, მხოლოდ მაშინ გამოჰყოფს თავს. ბილეთს რომ მოსთხოვენ და არ ექმნება, ზღვაში ხომ არ გადააგდებენ! დაუწყევლიან, შეუგურთხებენ კიდეც, მაგრამ ამის არ ეშინია, მივა სევასტოპოლში, იქაცა ჰყავსნან ძმა ბიჭები, იმათთან იმუშავებს, იქეიფებს და იქაც რომ მოსწყინდება, სხვა გემი გამოივლის და იმასაც ისე გაჰყვება კერჩში, ნოვოროსიაში და რამდენიმე თვისა ანუ წლის შემდეგ ისევ ოდესსაში მობრძანდება ცალიერ ტარიელი. ტყუილად ნუ ჰკითხავთ: შინ იყო, ან ფული შეინახა თუ არა; დარწმუნებულნი უნდა იყოთ, რომ ის არც შინ იქნებოდა და არც ფული ექმნება.

მაგრამ, რასაკვირველია, ყველა მუშები ასე გადაგვარებულნი როდი არიან. აქ ბევრია ისეთი მუშაც, რომელნიც შრომის ოფლით მონაგარ ფულს თავიანთის ცხოვრების გასაუმჯობესებლად ჰხმარობენ, უთავბოლოდ არა ფლანგავენ. ეს მუშები შინაც ჰგზავნიან ფულსა, ყოველ წლობით სახლშიაც მიდიან, მშობლიურსა და ნათესაურ სიყვარულს იხსნებენ გულში და ისევ ჰბრუნდებიან სამუშაოდ.

რა თქმა უნდა, აქაურ ქართველ მუშებს რომ ვინმე გულ-შემატკივარი და კარგი ხელმძღვანელი ჰყოლოდათ, ამდენი ახალგაზრდობა ასე ზნეობით არ დაეცემოდა. ამას წინად ცოტას ხნით მოევლინათ ამ უმწყემსოდ დაქსაქსულ ხალხს „რუსის ზღვაოსანთა საზოგადოების“ მოიჯარადრე, განსვენებული ალ. ნიკოლაიშვილი, რომელიც უდროოდ გამოასალმეს წუთისოფელს ქ. ნოვოროსიაში წარსულის წლის მაისს. განსვენებული, რითიც-კი შეეძლო, ჰზრუნავდა აქაურ ქართველ მუშების საკეთილ-დღეოდ, და სამშობლოსთვისაც უძგერდა გული. მისისა და სხვების წყალობით, რომელთა შორის უნდა დავასახელოთ ს. ჯაყელი, ი. ლეჟავა, ივ. ქერქაძე და სხ. აქაურმა მუშებმა თავი გამოიდეს და მოიწადინეს აქაურ ქართველ მუშებისათვის ქართულის სამკითხველოს დაარსება, მაგრამ, ჩვენდა სამწუხაროდ, ჩვენგან დამოუკიდებელ მიზეზთა გამო სამკითხველოს დაარსება აღარ მოხერხდა. მაინც და მაინც იმათ სასოწარკვეთილებას არ მიეცეს და ღრმად გამოიწერეს ქართული წიგნები და გაზეთები თავიანთის სახსრით. აქამდის აქაურს ქართველს მუშებს ერთად-ერთი წიგნი „ჩანგი“ ჰქონდათ, ვიღაცასაგან დატოვებული, რომელიც, თუმცა სიძველისაგან წასაკითხად აღარ ვარგოდა, მაგრამ მათთვის „ხელის-ხელ საგოგმანებელი“ იყო. აქაურმა ქართველმა მუშებმა წერა-კითხვა თითქმის ყველამ იცის, რადგან სულ დასავლეთ საქართველოდგან არიან, სადაც, როგორც მოგეხსენებათ, წერა-კითხვას ხალხი მალიან ეტანება.

ამ ერთის წლის განმავლობაში ბევრმა აქაურმა ქართველმა მუშებმა გაახილა თვალები და გულ-მოდგინედ შეუდგნენ წიგნებისა და ჟურნალ-გაზეთების კითხვას, რასაც ახმარებენ თავისუფალ დროს. ხშირად შევხვედრივართ, რომ სადაც შვიდი რვა მუშა ერთს ოთახში სცხოვრობენ, ერთი იმათგანი, რომელმაც უკეთ იცის წიგნის კითხვა, კითხულობს ამხანაგების თხოვნით წიგნს ან გაზეთს და დანარჩენები-კი გატაცებით უგდებენ ყურს. თითქმის სამი-ოთხი საათი ისე გაირბენს ხოლმე წიგნებისა და გაზეთების კითხვაში, რომ ჩვენი მუშები ვერც-კი გაიგებენ შუაღამის მოახლოვებას.

ეხლა ნიკოლაიშვილის ადგილი დაიჭირა წინანდელმა მოიჯარადრემ და იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ბ-ნი კეთილაძეც არ დაიშურებს თავისს მეცადინეობას აქაურ ქართველ მუშებისათვის; მით უფრო უნდა ვიქონიოთ ამის იმედი, რომ კეთილაძემ ეხლავე გვიჩვენა კეთილი მაგალითი და ყაზარმა დააწესა, სადაც თავის თვიურ მუშებს, რომელთა რიცხვი ორასამდე იქნება, ერთად მოუყარა თავი. ასე ბ-ნი კეთილაძე იმისათვის მოიქცა, რომ ყველა მუშები თვალ წინ ჰყავდეს, იცოდეს ვინ როგორია და ყოველ თვეობით მუშების გასასინჯად მკურნალი მოიწვიოს, რადგან ზოგიერთნი დასნეულებულნი სხვა-და-სხვა გადამდებ სენით თითონ სწამლობენ ერთმანერთს და უხეირო წამლობით უფრო სნეულდებიან.

დასასრულ, ვისურვებთ, რომ სხვათაც არ მოაკლონ თავიანთი მზრუნველობა ოდესელ ქართველ მუშებისათვის. იქნება მათს კეთილ მაგალითს სხვებმაც მიჰბაძონ, განსაკუთრებით რუსეთის ქალაქებში მყოფმა ქართველ მოიჯარადრეებმა, რომელთაც გარს ახვევიან ქართველი მუშები, მით უმეტეს, რომ ისინი ამ მუშების შრომითა და ოფლით ჯიბეში ფულებს იჩხრიალებენ.

მუშა მ. ნ—შვილი

უცხოეთი

ჰოლანდია. შეერთებულ შტატების უფროს დელეგატს, უაიტს, აი რა ულაპარაკნია „რეიტერის სააგენტოს“ კორესპონდენტისათვის სამშვიდობო კონფერენციის შესახებ:

„საქმე კარგს მდგომარეობაშია. პირველი მუშაობა—კონფერენციის მოწყობა—დამთავრებულია. მე სრულიად დარწმუნებული ვარ, რომ კონფერენციის მუშაობას სასარგებლო პრაქტიკული შედეგი ექმნება. პირველ დღეების ურწმუნოებამ ადგილი უნდა დაუთმოს დიდს იმედებს. გერმანიის იმპერატორის სიტყვებმა შესამჩნევად გააუმჯობესეს საქმის მდგომარეობა. ჩემის აზრით, სასურველს განაჩენს დავადგენთ შუამდგომლობისა და მედიატორულ სამართლის შესახებ. რაღა თქმა უნდა, ამ დადგენილებას სავალდებულო ხასიათი არ ექმნება, მაგრამ რაიმე მნიშვნელობა მაინც ხომ ექმნება. მე იმ აზრისა ვარ, რომ კონფერენციის გათავების შემდეგ სახელმწიფოები დარწმუნდებიან, რომ საერთაშორისო უთანხმოების გადასაწყვეტად ომს გარდა სხვა საშუალებაც მოეპოვებათ. სხვა რომ არა იყოს-რა, მარტო ეგეც უნდა ჩაითვალოს დიდ საქმედ. ამის გარდა კიდევ ვფიქრობ, რომ ომის შესახებ კანონები და აგრეთვე ისიც, თუ რა წესი და რიგი უნდა არსებობდეს ომიანობის დროს, იმდენად გაუმჯობესდება, რომ მეომარნი ამის შემდეგ მომეტებულს კაცთ-მოყვარეობას გამოიჩენენ ერთმანეთის შესახებ, ვიდრე აქამდე იყო ეს. კონფერენციას ასეთი შედეგი მოჰყვება, თუ 1864 წლის ჟენევის კონვენცია გავრცელდა ომის დროს როგორც ხმელეთზე, ისე ზღვაში, და აგრეთვე ზღვაზედ ომის დროს კერძო საკუთრებათა ხელშეუხებლობის შესახებ კანონი თუ გაუმჯობესდა“.

მხედრობისა და თოფ-იარაღის შემცირების შესახებ ვერას ვიტყვი,—უთქვამს უაიტს,—რადგან ამ საგნის განხილვა პირველ კომისიას აქვს მინდობილი. თავისი საუბარი კორესპონდენტთან შემდეგის ორ-აზროვან სიტყვებით დაუთავებია უაიტს: ჩვენ შეგვიძლიან მხოლოდ იმედი ვიქონიოთ საქმის კეთილად დამთავრების შესახებ, რადგან კონფერენციის მუშაობა ჯერ არც-კი დაწყებულაო.

ოსმალეთი. როგორც კონსტანტინეპოლიდგან აუწყებენ გაზეთებს, პორტას მიუნდვია თავისის ელჩებისათვის პარიჟსა და ლონდონში,—წერილობითი წინააღმდეგობა განუცხადონ საფრანგეთისა და ინგლისის ტრიპოლის შესახებ ინგლის-საფრანგეთის ერთმანეთთან მორიგების გამო. ელჩებმა ამასთანავე უნდა მიუთითონ 1890 წელს ნიგერის შესახებ დადებულს ხელშეკრულობაზე, რომლითაც საფრანგეთს და ინგლისს აღიარებული აქვთ ოსმალეთის უფლება ტრიპოლიდგან მოყოლებული ჩადის ტბამდე მდებარე ადგილებზე. გარდა ამისა ელჩებს დავალებული აქვთ, მოაგონონ საფრანგეთისა და ინგლისის მთავრობას ზემოხსენებულ საგნის შესახებ პორტას მიერ გამოცემული ცირკულიარი 1890 წელს და განაცხადონ, რომ ინგლის-საფრანგეთის ახალი ხელშეკრულობა კანონიერად არ ჩაითვლება, რადგან ინგლისსა და საფრანგეთს უფლება არა ჰქონდათ ეგვიპტისათვის საზღვრები დაედვათ, რადგან ის ოსმალეთის სამფლობელოს ნაწილს შეადგენს.

დამახსოვრდა

აქიმი ვერას უშველის,
თუ გული დაკოდილია.

როსტომიანი

* * *

მამული ტკბილია, დედული უტკბილესი, ხოლო ორთავე წმიდაა, არ გასამეტებელი.

ლასურიძე

* * *

უმტკიცეს გიჩნდინ ცნობა უფროს ბედისა: ბედი ცუდ საქმეთა ბორგა არს, ხოლო ცნობა არს ყოვლისა საჭეთ მპყრობელი.

წმ. გრიგოლ.

ჟურნალ-გაზეთებიდან

(ამოკრებილი ამბები)

8 მაისს, პარიჟში, ეგრედ წოდებულ „სარა ბერნარის თეატრში“ შექსპირის ტრაგედია „ჰამლეტი“ წარმოადგინეს. ეს წარმოდგენა შესანიშნავი იმითი იყო, რომ მონაწილეობა მიიღო სარა ბერნარმა. მკითხველს

ლოცვის შესრულება არც-კი ეხერხება. განსაკუთრებით ეს საგრძნობელი ხდება საქართველოს განაპირა ადგილებში. მღვდელი უმეტეს ნაწილად სხვათა შორის ამ მიზეზების გამო დაშორებულია ხალხისაგან, არ შეუძლია მიაწოდოს ხალხს ის სულიერი საზრდო, რომელიც საჭიროა სარწმუნოებრივი განვითარებისათვის. მღვდელს და მრევლს შორის ჩნდება უფსკრული, რომელიც, რამდენიც დრო გადის, უფრო და უფრო ფართოვდება. ამისი მიზეზი ჩვენის პირველ-დაწყებით სწავლების უნიადაგობაა. რიგიანად რომ იყოს დაყენებული სწავლების საქმე და იმ დროს, რომელიც ჩვენ გვაქვს სკოლაში ქართულისათვის დათმობილი, რიგიანად ვახმარებდეთ მოსწავლის გონებრივ განვითარებას, ისიც მოიტანდა შესამჩნევ სარგებლობას. ამ მცირე დროსაც შეიძლებოდა ისე რიგიანად დაყენება ქართულის სწავლების საქმისა, რომ მოსწავლეთ ჩაენერგოდა ამოუცხვრელი სიყვარული თავის სამშობლო ენისა. უბრალოდ კი არ ადარებენ ჯერ კიდევ ჩვილის ბავშვის გონებას ჩამოუქნელ სანთელს. როგორც სანთელს შეიძლება კაცმა მისცეს რა ნაირიც უნდა გარეგნობა, ისე ბავშვის გონებასაც მხოლოდ პირველ დაწყებითი სკოლა აძლევს ამა თუ იმ მიმართულებას. ჩვენს სკოლაში კი ის სიძნელე, რომელიც შესვლისათანავე მოსწავლეს თავზედ ატყდება სამის სხვა და სხვა ანბანის შესწავლით, მხნეობას და ხალისს უკარგავს, ამისათვის სცდილობს უკუ აგდოს რომელისამე მათგანის სწავლა და ან, თუ ეს არ შეიძლება, უგულოდ ეკიდება. ეს ბედი-კი უთუოდ ხუცურს ხვდება, რადგანაც იმაში იმდენს სარგებლობას ვერა ხედავს.—ამით აიხსნება, რომ ხშირად უსწავლელ მღვდელს უფრო დიდი პატივი აქვს ხალხში, ვიდრე ნასწავლების უმეტესობას. ამისთვის უფროს ერთს შემთხვევაში პირველს უფრო დიდი გავლენა აქვს მრევლზედ, ვიდრე მეორეს. ამის მაგალითები, სამწუხაროდ, არა იშვიათია.

შესანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ამ უკანასკნელ დროს, როდესაც ჩვენში ნასწავლ მღვდლების რიცხვი გამრავლდა, ამტკიცებენ, რომ თან და თან შესამჩნევად ეცემა ხალხში სარწმუნოებაო. აი 1877 წ. ერთი რუსის მწერალი რას მოგვითხრობს ქართველების სარწმუნოებრივ მდგომარეობის შესახებ. „ქართველები, ამბობს იგი, მიუხედავად იმისა, რომ შესანიშნავი მხიარული, გულადი და მეომარი ხალხია, ძლიერ მორწმუნენი არიან, ეკლესიაში წირვა-ლოცვის მოსასმენლად გულ-მოდგინეთ დადიან და შესანიშნავია, რომ ამ შემთხვევისათვის უთუოდ სუფთა და საუკეთესო ტანისამოსი უნდა ჩაიცვან. ხშირად შეხვდებით იმისთანებს, რომელნიც რამდენსამე ვერსის მანძილიდგან ფეხშიშველნი მიდიან ეკლესიაში, ლოცვის დროს ხელებს მაღლა აღაპყრობენ და გულში მუქის ცემით თვალ-ცრემლიანები ლოცულობენ. ეკლესიაში შესვლისა და გამოსვლის დროს ხატებს მოწიწებით ემთხვევიან და ხშირად თვალ-ცრემლიანები საყდრის კარებს, კედლებსა და იატაკებსაც-კი ჰკოცნიან. სარწმუნოებრივი გრძნობა იმდენად გამჯდარი აქვს ქართველს, იმდენათ პატივსა სცემს ეკლესიას, რომ ხშირად, როგორც დიდს სიწმინდეს, ინახავს იქ აღებულ კენჭებსაც“. აი, ამას ამბობს რუსის მწერალი და ისიც მღვდელი. ეს მით უფრო საინტერესოა, რომ რუსსაც, რომელიც თავისის სარწმუნოებრივ გრძნობის გარეგნობით გამოხატვაში დახელოვნებულია, გაჰკვირვებია ქართველების ასეთი სიყვარული ეკლესიისა. არ გასულა 20 წელიწადი ამის შემდეგ და რასა ვხედავთ იმ ქართლ-კახეთში, რომელსაც შეეხება ზემოდ მოყვანილი სიტყვები? ამ წლის გაზ. „მწყემსის“ მეორე ნომერში მოთხრობილია, რომ აქ ხალხს ეკლესიის მიმართ გულ გრილობა შესამჩნევად ეტყობა, წირვა-ლოცვის დროს ეკლესია ცალიერია, რადგანაც ხალხი თავის მოვალეობად არა სთვლის ეკლესიაში სიარულს, წირვა-ლოცვის მოსმენას. რისაგან მოხდა ამხაირი მოვლენა, რამ გამოიწვია ამ ნაირი გულ-გრილობა ხალხისა თავის ქრისტიანობრივ მოვალეობის აღსრულების მიმართ? ვინ არის ამ შემთხვევაში დამნაშავე, თუ არა უნიადაგოდ აღზრდილი სამღვდელოება? ვხმაროთ თუ არა სადმე ღონისძიებას, რომ ის სარწმუნოება მაინც არ დავუკარგოთ ხალხს, რომელიც შერჩენია, რომლის დასაცველად მრავალ საუკუნოების განმავლობაში ხმალი ხელიდგან არ გაუგდია? ნუ თუ ეხლა, ამ მშვიდობიანობის და მოსვენების დროს უნდა დავაკარგვინოთ ის, რაც მრავლად მოზღვავებულმა მტრებმა ხანგრძლივის და მედგარის ბრძოლით ვერ წაართვეს ქართველს ერს? ამას აუცილებლად უნდა დავუფიქრდეთ.

აფხაზელი მღვდელი

(დასასრული იქნება)

უთუოდ ეგონება, რომ სარა ბერნარი ან ოფელიას ან სხვა რომელისამე ქალის როლს წარმოადგენდაო. ნამდვილად-კი სარა ბერნარს თვით „ჰამლეტის" როლი წარმოუდგენია. ამ წარმოდგენის გამო ერთი გაზეთი სწერს, რომ სარა ბერნარმა მუნე-სიულის გადააჭარბაო. მან ამ უკანასკნელზედ უფრო სინამდვილით აღნიშნა და უფრო კარგად დაახასიათა ჰამლეტის ბუნებაო. ამ წარმოდგენის დროს მეორე საყურადღებო ამბავიც მომხდარა. ცნობილ მწერალს კატულ მენდესს და მუსიკალურ კრიტიკოს ქორე ვანერონს ანტრაქტის დროს ლაპარაკი მოსვლიათ, რომელიც ჩხუბათ გარდაქცეულა. დასასრულ დუელში გამოუწვევიათ ერთმანეთი. დუელი 11 მაისს მომხდარა პარიჟს მახლობლად დაშნებით. გამარჯვებული გამოსულა ვანერონი, ხოლო მენდესი მუცელში დაჭრილა. მკურნალებს მენდესი საშიშოდ უცვნიათ დაჭრილი.

***

როგორც გაზ. „Standard"-ი იუწყება, ამ ზაფხულს, სახელდობრ ივნისის გასულს, ლონდონში მოხდება ქალთა საერთაშორისო კონგრესი. პირველი ასეთი კონგრესი გამართულ იქმნა 1893 წელს ქალაქ ჩიკაგოში მსოფლიო გამოფენის დროს. ამ მეორე კონგრესს ჰმართავს „ქალთა საერთაშორისო საბჭო", რომლის თავმჯდომარედაც გრაფინია ებერდინია. კონგრესს დაესწრებიან ქალები დედამიწის ყველა კუთხიდგან: ევროპისა, აზიისა, აფრიკისა, ამერიკისა და ავსტრალიიდგან. კონგრესის პროგრამმა უკვე შეუმუშავებიათ. სულ ხუთი სექცია იქმნება. პირველმა სექციამ უნდა განიხილოს ყველა ის საგნები, რაც ბავშვების სწავლა-აღზრდას, საშუალო და უმაღლეს განათლებას შეეხება. მეორე სექციას ლაპარაკი ექმნება იმ პროფესიების შესახებ, რომლისთვისაც ქალებს ხელი მიუწვდებათ. მესამე —პოლიტიკური სექციაა. ამ სექციის საგანი იქნება—ქალების აღმომრჩევლობის უფლებების განხილვა და სხვ. ერთი სექცია გასაკუთრებულს სოციალურ საგნებს შეეხება.

დღემდის საბჭოს 400 ქალმა გამოუცხადა სურვილი კონგრესზედ დასწრებისა. მოხსენებებს ქალები წაიკითხავენ. მამაკაცთაგან მხოლოდ იმას მისცემენ მოხსენების წაკითხვის ნებას, ვისაც ამა თუ იმ საგნის მცოდნედ, ავტორიტეტად არის ცნობილი.

* * *

ერთი ამერიკელი მომღერალი ქალი, გვარად დერხერი ამას წინად საფრანგეთის სატახტო ქალაქ პარიზში მიუწვევია კონცერტის გასამართავად. მომღერალს ქალს აკადემიაში გადუწყვეტავს კონცერტის გამართვა, მაგრამ აკადემიის გამგე ლავედონს ნება არ მიუცია. ქალი ამის გამო ისე გაჯავრებულა, რომ ლავედონი დუელში გამოუწვევია. ლავედონს, რასაკვირველია, უარი შეუთქვამს და ამას ერთი ორად უფრო გაუბრაზებია დერხერი. ახლა, როგორც გაზეთები იუწყებიან, მომღერალმა ქალმა გადაიწყვიტა ყოველი საშუალება იხმაროს, რომ ლავედონი დუელში გაიწვიოს იმასთანაო.

გამოსადეგი ცნობა

ცხელი, ახლად გამომცხვარი პური, რა ფქვილისაც უნდა იყოს, სულ ერთია, დიდად მავნებელია ჯანმრთელობისათვის. ასეთი პური კბილებს აფუჭებს: არბილებს. ამას იმითაც მიხვდება ადამიანი, რომ თუ ცოტს ქვალი ჩაჰყოლდეთ, როდესაც ამოიღებთ, იგი კაკანტელასავით რბილი იქნება. ჯანმრთელობის დაუზიანებლად უნდა იხმარებოდეს ერთის დღის გამომცხვარი პური მაინც.

დეპეშა

(რუსეთის დეპეშათა სააგენტოსაგან)

18 მაისი

პეტერბურგი. შავი ჭირის საწინააღმდეგო კომისია აცხადებს, რომ ქ. ალექსანდრიაში მოსალოდნელია შავი ჭირი.

ხაბაროვსკი. იაპონიის მთავრობამ შეუკვეთა 32 ახალი სხვა-და-სხვა გვარი გემი.

ჰააგა. პირველის კომისიის ორსავე მცირე კომისიას, სამხედროსა და საზღვაოს, სხდომა ჰქონდა, რომელზედაც განაგრძეს თავიანთი მუშაობა. მესამე კომისიის მცირე კომისიამ დღეს განიხილა რუსეთის წინადადება სამედიატორო სასამართლოს დაარსების შესახებ. პირველი ექვსი მუხლი მიღებულ იქმნა მცირეოდენის შესწორებით. იტალიის წარმომადგენელმა გრაფმა ნიგრამ დაიცვა იტალიის წინადადება შუამდგომლობისა და სამედიატორო სასამართლოების შესახებ, რომელიც გამოიწვევს ზოგიერთ ცვლილებას რუსეთის წინადადებაში. შეერთებულ შტატების მხრივაც შეტანილ იქმნა რამდენიმე წინადადება. ამ წინადადებათა ძალით, თუ დავა ასტყდა ორს სახელმწიფოს შორის, თითოეულმა მათგანმა უნდა დაასახელოს ის სახელმწიფო, რომელსაც მონაწილეობა არ აქვს დავაში და რომელსაც შეუძლიან იმოქმედოს მათ შორის, როგორც მედიატორმა. იტალიის წინადადება შეიცავს დადგენილებას, რომლის ძალით შუამდგომლობა ანუ სამედიატორო სასამართლო ხელს არ უნდა უშლიდეს საომრად მზადებას. არც ამერიკისა და არც იტალიის წინადადება ჯერ არ განუხილავთ.

პარიჟი. დერულედისა და გაბერის საქმე. ჩვენების ჩამორთმევის დროს გაბერმა განაცხადა, რევოლიუციის მოხდენა მინდოდაო. აქებს დერულედს, რომელსაც თავისი უფროსი უწოდა, ილაპარაკა „პატრიოტთა ლიგის" შესახებ, შემდეგ წაიკითხა გრძელი წერილი, რომელშიაც წინააღმდეგობას უცხადებს საპარლამენტო წყობილებას. თავმჯდომარემ მიჰმართა დერულედს და განაგრძო ბრალდება. დერულედი აცხადებს, მე წესიერების დარღვევა კი არა, აღდგენა მინდოდაო. ის ეთანხმება ბრალდების ყველა მუხლებს, გარდა იმისა, თითქო მას სურდა არა მარტო ჯარის-კაცთა, არამედ გენერლების მიმხრობაც. თავმჯდომარე მიუბრუნდება გაბერს, რომელიც დაწვრილებით განმარტავს საქმის ვითარებას. სასამართლო იწყებს მოწმეთაგან ჩვენების ჩამორთმევას. როჟერი: დერულედმა ჩემს ცხენს ლაგამში ხელი სტაცა, მაგრამ მე იგი მოვაშორე ცხენსაო. მანიფესტანტები ყვირილით მომდევდნენ: „ჯარს გაუმარჯოსო!" დერულედი ჩემს ახლო მოდიოდა და მირჩევდა პარიჟში წავყოლოდი. ზოგიერთმა აფიცრებმა და ჯარის-კაცებმა განაცხადეს, რომ დერულედი ჰყვიროდა „ჯარს გაუმარჯოსო". სხდომა ხვალისათვის გადაიდო. ისმის ყვირილი: „გაუმარჯოს დერულედს".

პარიჟი. დრეიფუსის საქმე. ბალო-ბოპრემ წაიკითხა მორნარის ბარათი და იხსენიეს იმ ფაქტებს, რომლებზედაც დაფუძნებულია ქ-ნის დრეიფუსის მოთხოვნილება საქმის გადასინჯვის შესახებ, —სახელდობრ ეს ფაქტებია: ანრის სიყალბე და ანრისა და პატი დე-კლამის მოქმედება დრეიფუსის წინააღმდეგ. ანრის ჩვენებას სამხედრო სასამართლოზედ დიდი გავლენა ჰქონდა, თუმცა საბუთებზედ დაფუძნებული არა ყოფილა. ლეპინი კი ამბობს, რომ ანრის თავი ისე ეჭირა, როგორც მოსამართლესაო. ანრიმ შესძახა: „დამნაშავე აქ არის! ეს მე კარგად ვიცი, შემიძლია დავიფიცო!" ამ სიტყვებმა დიდად იმოქმედა მოსამართლეებზედ. შემდეგში ანრი სცდილობდა ხელი შეეშალა პიკარის საქმისათვის, რომელსაც უნდოდა დაერწმუნებინა ბუადეფრი, ბორდერო ესტერგაზის დაწერილიაო. შემდეგ მორნარის ბარათში მოხსენებულია ფაქტები ესტერგაზის შესახებ და პატი დეკლამის მოქმედება იმ განზრახვით, რომ შეეტყობინებინა ესტერგაზისათვის საქმის ვითარება და აღმოეჩინა მისთვის საშუალება განსაცდელის ასაშორებლად. მომხსენებელი განაგრძობს საქმის გადასინჯვის სასარგებლოდ იმ მოსაზრებათა ჩამოთვლას, რომელთაც მორნარის ბარათი შეიცავს. ბარათი იმას დასკვნის, რომ ბორდეროში ყველა ისეთი საბუთებია, რომელთა მიხედვით დანაშაულის ჩადენა ესტერგაზს უნდა დაჰბრალდეს და არა დრეიფუსს. მორნარი სცდილობს დაამტკიცოს საიდუმლო dossier ის უაზრობა და იმ აზრის უსაფუძვლობა, ვითომ დრეიფუსს თვითონ აღიარებინოს თავისი დანაშაული. სხდომა გადაიდო ხვალისათვის.

პარიჟი. ოთხის საათიდგან სასამართლოს შენობის გარშემო დიდი მოძრაობაა. საზოგადოება გატაცებით ჰყიდულობს გაზეთებს. პოლიციელები ჰფანტავენ ხალხს.

პალატამ უარ-ჰყო ზოგიერთი ცვლილება, რომელთა ხარჯთ-აღრიცხვაში შეტანაც სენატმა დაინახა საჭიროდ. ხარჯთ-აღრიცხვა ისევ სენატს დაუბრუნდება.

მადრიდი. კასტელიარის დასაფლავებას აუარებელი ხალხი დაესწრო. გზაში ხალხი უკმაყოფილებას უცხადებდა იეზუიტებს, ფინანსთა მინისტრის წინ ხალხი ჰყვიროდა: „გაუმარჯოს რესპუბლიკას"! სასაფლაოსთან მისვლის დროს ხალხი სცდილობდა იქ შესვლას, მაგრამ ჟანდარმებმა არ გაუშვეს და ჩხუბი ასტყდა. კუბო ჩაუშვეს საფლავში საღამოს 8 საათზედ. ხალხი წყნარად დაიშალა.

პარიჟი. საადმინისტრაციო სასამართლო. დერულედი ლაპარაკობს ლუბესა და მის არჩევის შესახებ. თავმჯდომარემ სიტყვა შეაწყვეტინა და სთხოვა, კამათში ლუბეს ნუ გაურევთო. რადგან დერულედმა განაგრძო ლუბეს წინააღმდეგ ლაპარაკი, ბრალმდებელი ადგა, საზოგადოებაც წამოდგა და ხმა-მაღლა მიეგება დერულედს. თავმჯდომარე აპირებდა სხდომის მოსპობას. დერულედის ვექილმა ფალატეფმა ბოდიში მოიხადა თავისის მარწმუნებელის სახელით. წესიერება აღდგენილ იქმნა. დერულედი დასასრულ ამბობს, მე რევოლიუციის მოხდენა განვიზრახე საპარლამენტო წეს-წყობილების წინააღმდეგაო, ნაფიცი მსაჯულები დააფასებენ იმ გრძნობას, რომელსაც მე ვემორჩილებოდიო.

19 მაისი.

პარიჟი. „Figaro" იუწყება, რომ კრეზოს ქარხნის ყველა მუშებმა მუშაობა აღკვეთესო. მუშაობა ყველა სახელოსნოში შეჩერებულია.

პარიჟი. სასამართლოს შენობის გარშემო სიწყნარეა. მთავრობამ ისეთივე ზომები მიიღო, როგორიც გუშინ. სხდომა დრეიფუსის საქმის გამო დაიწყო შუადღისას. ბალო-ბოპრემ განაგრძო მოხსენების კითხვა. ბალო-ბოპრემ განაცხადა, რომ თვით დავასახელებ იმ საბუთებს, რომელიც შეიძლება საქმის ხელ-ახლად განხილვის წინააღმდეგ იქმნას ჩათვლილი. ჩემის აზრით 1894 წლის დრეიფუსის საქმის განხილვის დროს სამხედრო სასამართლოს წევრებმა დრეიფუსის ყველა საბუთის ქაღალდები არ აჩვენეს. როგორც არა იურისტები, ისინი შეცდომას ვერა ხედავდნენო. საქმის ხელ ახლა განხილვის მოწინააღმდეგეთა აზრით, ის საბუთის ქაღალდი, სადაც ნათქვამია: „ეს საზიზღარი დ." (სულ ერთია ეს ქაღალდი დრეიფუსს შეეხება თუ არა) ახალს ისეთს არაფერს იძლევა, რომელიც დრეიფუსის უდანაშაულობას ამტკიცებდესო. იმათის აზრით, საქმის ხელ-ახლა განსახილველად არა კმარა აგრეთვე ანრის დრეიფუსის საქმეში ჩარევა და პატი დეკლამ და ესტერგაზთან ერთად იმის მოქმედება. ისინი ამბობენ, რომ დრეიფუსის დანაშაულობას თვით ბორდეროს შინაარსი ამტკიცებსო. ბალო-ბოპრემ ჩამოთვალა ბორდეროზედ დამყარებული ის საბუთები, რომელნიც დრეიფუსის წინააღმდეგია. მე იმ დასკვნას დავადექიო, —განაცხადა ბალო-ბოპრემ, —რომ ბორდერო მაიორ ესტერგაზის დაწერილიაო. (ხანგრძლივი მოძრაობა გაისმა. ბოპრეს უკანასკნელმა სიტყვებმა დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია).

პარიჟი. დერულედის საქმე. დიდძალმა ხალხმა მოიყარა თავი. დერულედსა და გაბერს ტაშის ცემით მიეგებნენ. სასამართლომ განაგრძო დანარჩენ მოწმეთა ჩვენების ჩამორთმევა.

19 მაისი

პარიჟი. დერულედის საქმე. კრების განახლებისას მოისმინეს რამდენიმე სხვა მოწმის ჩვენება. შემდეგ კრება დაიხურა. გაისმა ყვირილი: „გაუმარჯოს დერულედს!" შემდეგი კრება ხვალ იქნება. არავითარი მანიფესტაცია არ მომხდარა.

ტულონი. გემი, რომელზედაც მარშანი იყო, მოვიდა ნავთსადგურში 12 საათსა 30 წუთზედ. გემს აუარებელი ნავი მიეგება. ნაპირზედ მრავალი ხალხი იდგა.

ტულონი. ნაპირზედ გადმოსვლისას მარშანი საპარადო ფორმაში იყო. ხალხი სიხარულით მიეგება. მაშინვე მარშანი სახლვაო პრეფექტურაში წავიდა, იქიდგან ქალაქის რატუშაში. იქ მარშანმა საპასუხო სიტყვაში განაცხადა, რომ ჩემმა რაზმმა შიში მხოლოდ ორჯელ გამოსცადაო: ერთი ფაშოდასთან მიზნის მიღწევის დროს, როდესაც საფრანგეთის დამცირების ამბავი შევიტყეთ და მეორეც სამშობლოში დაბრუნებისას, როდესაც გემი დავინახეთ და გავიფიქრეთ რა მდგომარეობაში ვნახავთ საფრანგეთსა, რადგანაც ჩვენამდი მოაღწია ხმამ, რომ ერთი ჯარის წინააღმდეგიაო. ამ ჟამად-კი, — სთქვა დასასრულ მარშანმა, — სულ სხვასა ვხედავთ, რადგანაც ის პატივისცემა, რომელსაც ჩვენ გვიწევენ, ჯარის პატივისცემააო. თავისი სიტყვა მარშანმა ასე დაამთავრა: „გაუმარჯოს საფრანგეთს! გაუმარჯოს ჯარს! გაუმარჯოს რესპუბლიკას"-ო.

პარიჟი. ასსიზთა სასამართლო, კოპპემ დიდად შეაქო დერულედი და სთქვა, იმედი მაქვს, რომ ნაფიცი მსაჯულნი გაამართლებენო. დეპუტატმა ლაზიმ სთქვა, დიდად ვწუხვარ, რომ ბრალდებულთა სკამზედ არა ვზივარო. გენერლებმა ერვემ და ლანმა შეაქეს დერულედის ყოფა-ქცევა 1870 წლის ომის დროს. გენერალმა მანნარმა შეაქო დერულედი მშვიდობიანობის დროს მოქმედებისათვის (აღელვებაა; ბევრნი სტიროდნენ). ბარრესმა ლაპარაკი დაიწყო ლუბეს არჩევის შესახებ, მაგრამ თავმჯდომარემ შეაჩერა. შემდეგ მოუსმინეს ბორეპერს. დასასრულ ბორეპერმა სთქვა, რომ დერულედი და გაბერი ისე მოიქცნენ, როგორც მოიქცეოდნენ მამაკაცნი ისეთ დროს, როდესაც მამაკაცი აღარ მოიპოვებაო. რამდენისამე მოწმის ჩვენების ჩამორთმევის შემდეგ კრება შეაჩერეს.

მადრიდი. დედოფალმა მოაწერა დეკრეტს, რომლითაც მარშალი კამპოსი სენატის პრეზიდენტად იქმნა დანიშნული.

პარიჟი. სენატმა ხმის უმეტესობით შეიწყნარა ხარჯთ-აღრიცხვა.

საღამოთი შეწყვეტილი კრება პალატისა განახლებულ იქმნა ღამის 12 საათსა და 15 წუთზედ. პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ სენატმა შეიწყნარა შეუსწორებლივ პალატის მიერ მოწონებული ხარჯთ-აღრიცხვაო. კრება დასრულდა.

წერილი რედაქციის მიმართ.

თავადმა დიმიტრი ერასტის ძე ჩოლოყაშვილმა წარსულ წლის ნოემბერში საჩუქრად ფულები მისცა ტანისამოსის სასყიდლად მატანის სამრევლო სკოლის მოსწავლეებს, ხოლო ამა წლის 26 თებერვალს მე მივიღე მისგან ერთი ხელი საეკკლესიო შესამოსი, ღირებული რვა თუმნად, რისთვისაც დიდ მადლობას ვუძღვნი.

მატანის ეკკლესიის მღვდელი დავით გოგალაძე

ღია წერილი.

ქართულ სიმღერა-გალობის მცოდნეთა და მოტრფიალეთა მიმართ

ჩვენ განვიზრახეთ ქართულის სიმღერების შეკრება სამეცნიერო აზრით და ამისათვის უმორჩილესად გთხოვთ მომაწოდოთ ქართული სიმღერები, ნოტებზედ გადაღებულები, აღგვინიშნოთ, რომელს კუთხეში, ან რა დროს (ქორსა თუ ლხინში) ჰმღერიან; თუ რომელიმე სიმღერები ნოტებზედ არ არის დაწყობილი, მაშინ სახელები მაინც გვაცნობეთ. მოიწერეთ ამასთანავე ისტორიული ცნობები სიმღერების შესახებ. საჭიროა აგრეთვე შეგვატყობინოთ, რა ქართული საკრავები იცით, სად რომელი იხმარება, ისტორიული ცნობებიც მათ შესახებ და მათი აღწერა. ნოტები პატრონთ მალე დაუბრუნდებათ ფოსტით.

ჩემი ადრესი: Въ Тифлисъ, 1-я параллельная. д. № 24 Андрею Николаевичу Карашвили.

ა. ყარაშვილი

Дозволено цензурою, Тифлисъ 19 го Мая 1899 г.
სტამბა მ. შარაძისა და ამხანაგობისა.
რედაქტორ-გამომცემელი ილია ჭავჭავაძე